

Sygn. akt VI ACa 772/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 sierpnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia Ryszard Sarnowicz

Sędziowie: Krzysztof Tucharz

del. Grzegorz Tyliński (spr.)

Protokolant: Patryk Pałka

po rozpoznaniu 24 sierpnia 2020 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa - (...)

przeciwko (...) sp. z o.o. w C. i (...) z siedzibą w P. (Czechy)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 czerwca 2019 r., sygn. akt XXV (...) 124/19

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a. w punkcie pierwszym tiret pierwszy w ten sposób, że oddala powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 338 250 zł (trzysta trzydzieści osiem tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

b. w punkcie pierwszym tiret drugi w ten sposób, że oddala powództwo o zasądzenie odsetek ustawowych od kwoty 338 250 zł (trzysta trzydzieści osiem tysięcy dwieście pięćdziesiąt złotych) od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 21 czerwca 2016 r.;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. zasądza solidarnie od (...) sp. z o.o. w C. i (...) z siedzibą w P. (Czechy) na rzecz Skarbu Państwa - (...) 8100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 772/19

UZASADNIENIE

Skarb Państwa – (...) wnosił o zasądzenie od pozwanych: (...) spółka z o. o. w C. oraz (...). z siedzibą w P. (Czechy) solidarnie kwoty 373 920 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od kwot: a) 338 250 zł od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty, b) 35 670 zł od dnia 1 listopada 2014 r. do dnia zapłaty.

Pozwani (...) spółka z o. o. oraz (...). wnosili o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2019 r. (sygn. akt XXV (...) 124/19) Sąd Okręgowy w Warszawie: I. zasądził od pozwanych (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w C. oraz (...). z siedzibą w P. (Czechy) solidarnie na rzecz powoda Skarbu Państwa – (...) kwotę 373 920 zł z: ustawowymi odsetkami od kwoty 338 250 zł od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.; ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 338 250 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty; ustawowymi odsetkami od kwoty 35 670 zł od dnia 1 listopada 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 35 670 zł od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty; II. obciążył pozwanych (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w C. oraz (...). z siedzibą w P. (Czechy) kosztami procesu w całości, pozostawiając szczegółowe rozliczenie tych kosztów referendarzowi sądowemu. Rozstrzygnięcie to zapadło przy następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

W dniu 1 sierpnia 2011 r. została zawarta przez Skarb Państwa, reprezentowany przez (...), umowa nr (...) z Konsorcjum wykonawców, w skład którego wchodziły następujące podmioty – (...) S. A. z siedzibą w W., (...) Sp. z o. o. z siedzibą w C. oraz (...). z siedzibą w P.. Na mocy podpisanej umowy wykonawcy zobowiązali się wobec Skarbu Państwa jako zamawiającego do kontynuacji projektowania i wykonania robót budowlanych w zakresie Autostrady (...) od S. do K. na odcinku od km (...) do km (...)W myśl przepisu § 2 ust. 2 podpisanej umowy jej szczegółowy zakres określały następujące dokumenty jako załączniki do niej – Warunki Szczególne Kontraktu (część II), Warunki Ogólne Kontraktu (część I), Program Funkcjonalno-Użytkowy wraz z załącznikami, Załącznik do oferty – Dane Kontraktowe, Oferta Wykonawcy wraz z Wykazem Cen i wszelkie inne dokumenty dołączone do kontraktu. Zgodnie z umową prace projektowe i roboty budowlane miały zostać rozpoczęte w dniu podpisania umowy, a ich ukończenie miało nastąpić do dnia 15 października 2012 r. W § 4 umowy strony postanowiły, że z uwagi na płatności jakie zamawiający ma dokonać na rzecz wykonawcy, wykonawca zobowiązuje się sporządzić dokumenty zdefiniowane w subklauzuli (...) Warunków kontraktu, wykonać i ukończyć roboty oraz usunąć wszystkie wady i dotrzymać warunków gwarancji jakości, w pełnej zgodności z postanowieniami umowy, w zamian za co zamawiający zobowiązuje się zapłacić wynagrodzenie. W § 6 ust. 2 umowy wykonawca działający jako Konsorcjum zobowiązał się spowodować, że w umowie konsorcjalnej zostaną zamieszczone i pozostaną w mocy przez cały czas jej trwania odpowiednie postanowienia stanowiące podstawę do uznania członków Konsorcjum za dłużników solidarnych z tytułu zobowiązań wynikających z niniejszej umowy, jak również wierzycieli solidarnych uprawnionych do świadczeń określonych w niniejszej umowie. Zgodnie z subklauzulą (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczólnych Kontraktu jeżeli wykonawcą stanowi Konsorcjum, to osoby te będą uważane za solidarnie odpowiedzialne przed zamawiającym za wykonanie kontraktu; powiadomią one zamawiającego o swoim partnerze wiodącym, który będzie miał pełnomocnictwa do podejmowania decyzji wiążących wykonawcę i każdą z tych osób; wykonawca w żadnym wypadku nie zmieni swojego składu, zaś zmiana statusu prawnego nie nastąpi bez uprzedniej zgody zamawiającego. Subklauzula (...) Warunków Ogólnych Kontraktu określała ogólne zobowiązania wykonawcy – m. in. nakładała na wykonawcę obowiązek dostarczenia dokumentów wyspecyfikowanych w kontrakcie. Roboty miały obejmować każdą pracę, która była konieczna dla spełnienia Wymagań Zamawiającego lub która jest implikowana przez kontrakt. Zgodnie z subklauzulą (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczólnych Kontraktu wykonawca nie mógł podzlecić innych robót niż wskazane w Załączniku do Oferty – Dane kontraktowe, bez zgody zamawiającego; powierzenie jakichkolwiek pracy podwykonawcy wymagało uzasadnienia na piśmie i akceptacji zamawiającego. W tym celu wykonawca był zobowiązany do przedłożenia zamawiającemu, za pośrednictwem Inżyniera, informacji o zamiarze zatrudnienia podwykonawcy, określając zakres prac przewidzianych do podzlecenia w zakresie wskazanym w Załączniku do Oferty – Dane kontraktowe, a także projektu umowy wykonawcy z podwykonawcą wraz z podanym wynagrodzeniem podwykonawcy. Po uzyskaniu zgody zamawiającego wykonawca był zobowiązany do przedłożenia umowy zawartej z podwykonawcą wraz z podaniem wynagrodzenia podwykonawcy o treści zgodnej z zatwierdzonym przez zamawiającego projektem umowy. W przypadku powierzenia przez wykonawcę realizacji robót podwykonawcy, wykonawca był zobowiązany do dokonania we własnym zakresie zapłaty wynagrodzenia należnego podwykonawcy z zachowaniem terminów płatności określonych w umowie z podwykonawcą. Jeżeli zatwierdzony przez zamawiającego podwykonawca wystąpi na piśmie z oświadczeniem do zamawiającego, że wykonawca nie dokonuje płatności za wykonane roboty, które zostały odebrane i poświadczono do zapłaty w Świadectwie Płatności przez Inżyniera, to zamawiający wezwie wykonawcę do

dostarczenia w terminie 7 dni od daty doręczenia takiego powiadomienia dowodów, że sumy należne podwykonawcy zostały zapłacone albo że zobowiązanie do zapłaty wygasło w inny sposób niż poprzez zapłatę. Jeżeli po takim wezwaniu wykonawca nie dostarczy dowodów, że sumy należne podwykonawcy zostały zapłacone albo też nie przedstawi racjonalnych i uzasadnionych zarzutów wobec podwykonawcy, to zamawiający po zapłaceniu należności bezpośrednio podwykonawcy według zasady solidarnej odpowiedzialności wynikającej z art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c. będzie miał prawo potrącić sumę równą tej należności z wierzytelności wykonawcy względem zamawiającego zgodnie z zapisami subklauzuli (...) a po dokonaniu zapłaty przez zamawiającego na rzecz podwykonawcy, wykonawca nie będzie uprawniony do powoływania się wobec zamawiającego na te zarzuty wobec podwykonawcy, o których zamawiający nie został poinformowany przez wykonawcę. Zamawiający i wykonawca uzgodnili również, że umowy z podwykonawcami, które będzie zawierać podwykonawca działający jako Konsorcjum będą zawierane w imieniu i na rzecz wszystkich uczestników Konsorcjum. Subklauzula (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu zobowiązywała wykonawcę do przygotowania i przedłożenia Inżynierowi Programu Zapewnienia Jakości, zgodnie z wymogami zawartymi i opisanymi w Programie funkcjonalno - użytkowym, aby dostosować swoje działania do wymagań kontraktu, Inżynier był zaś uprawniony do audytu systemu w każdym jego aspekcie. W subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu uzupełnionym w Warunkach Szczególnych Kontraktu zobowiązano wykonawcę do przedłożenia Inżynierowi do przeglądu m. in. standardowych próbek producenta materiałów i próbek wyspecyfikowanych w kontrakcie, wszystko na koszt wykonawcy, a także odnośnych informacji, zgodnie z procedurami dotyczącymi Dokumentów Wykonawcy opisanymi w Subklauzuli (...) Na wykonawcy stosownie do subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu spoczywał również obowiązek dostarczenia m. in. całej aparatury, pomocy, dokumentów i innych informacji, materiałów i stosownie wykwalifikowanego i doświadczonego personelu kierowniczego, jakie są konieczne do sprawnego przeprowadzenia wyspecyfikowanych prób. Wykonawcę obciążał również obowiązek bezwzględnego przekazania Inżynierowi należycie poświadczonych sprawozdania z prób. Jeżeli w rezultacie badania, inspekcji, pomiaru lub dokonania prób, jakiegokolwiek materiały zostałyby uznane za wadliwe lub w inny sposób niezgodne z kontraktem, to Inżynier mógł takie materiały odrzucić z podaniem przyczyny. Wówczas wykonawcę obciążał obowiązek usunięcia wady i zapewnienia, że odrzucona pozycja, będzie odpowiadać wymaganiom kontraktu. Treść umowy nr (...) z dnia 1 sierpnia 2011 r. była dwukrotnie zmieniana. Najpierw aneksem nr (...) dokonano sprostowania oczywistych omyłek, które znalazły się w jej treści, a następnie w związku z otrzymanym przez Skarb Państwa w dniu 21 maja 2012 r. oświadczeniem syndyka masy upadłości (...) S. A. o odstąpieniu od umowy nr (...) oraz w związku z intensyfikacją prac budowlanych podpisany został w dniu 29 maja 2012 r. aneks nr (...).

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy ustalił, iż w umowie konsorcjum z dnia 26 lipca 2011 r. zawartej pomiędzy (...) S. A. z siedzibą w W., (...)Sp. z o. o. z siedzibą w C. oraz (...) z siedzibą w P. zmienionej następnie Aneksem nr (...) członkowie konsorcjum jako lidera konsorcjum wskazali (...) S.A. Zgodnie z pkt III ppkt 2 umowy lider konsorcjum był uprawniony i umocowany do reprezentowania interesów konsorcjum przed zamawiającym oraz Inżynierem kontraktu, przyjmowania poleceń i instrukcji dla i w imieniu każdego z partnerów konsorcjum oraz występowania we wszelkich sprawach związanych z wykonywaniem inwestycji wobec zamawiającego w tym do przedłożenia gwarancji. Ponadto lider konsorcjum był zobowiązany przedkładać do wiadomości partnerom wszelką korespondencję prowadzoną w imieniu konsorcjum w sprawach realizacji kontraktu, w szczególności z zamawiającym, inżynierem kontraktu i projektantem (pkt III ppkt 3 umowy konsorcjum). Był on również obowiązany m.in. prowadzić korespondencję, dokumentację postępu prac i rozliczeń, zgodnie z wymogami określonymi w kontrakcie (pkt III ppkt 4 lit. b i lit. c umowy konsorcjum). W pkt I ppkt 3 umowy Konsorcjum strony Konsorcjum wskazały, że ponoszą względem zamawiającego wspólną, solidarną odpowiedzialność za realizację kontraktu. Aneksem z dnia 5 marca 2012 r. członkowie Konsorcjum dokonali zmiany Lidera Konsorcjum ustanawiając nim (...). z siedzibą w P.. Zmiana nastąpiła za zgodą powoda.

W dniu 28 marca 2012 r. wykonawca, reprezentowany przez (...) jako Lidera Konsorcjum, zawarł z Przedsiębiorstwem (...)Sp. z o. o. z siedzibą we W., za zgodą zamawiającego, umowę podwykonawczą nr (...). Na jej podstawie zlecono podwykonawcy kompleksową obsługę laboratoryjną (badania laboratoryjne i polowe) na odcinku (...) Autostrady (...) od km (...) do km (...), w tym między innymi sprawdzanie zgodności dostarczanych przez

producentów partii materiałów, badanie procesów kontrolnych związanych z budową autostrady (...) na w/w odcinku w zakresie prac laboratoryjnych i kontrolnych, przygotowanie dokumentów wymaganych przez (...) dotyczących przeprowadzonych badań laboratoryjnych i odbioru robót, a także przygotowanie pełnej dokumentacji powykonawczej przeprowadzonych badań, której odbiór zostanie potwierdzony protokołem przekazania (§ 1 ust. 2 i 3 umowy podwykonawczej). Szczegółowy zakres badań obejmował przeprowadzenie wszelkich niezbędnych badań zgodnie z Programem Funkcjonalno - Użytkowym ((...)), Specyfikacjami Technicznymi (ST) i Warunkami Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych ((...)) dla prac drogowych i branżowych, z wyłączeniem przepustów (§ 1 ust. 2 umowy podwykonawczej). Podwykonawca był zobowiązany wykonać wszelkie prace w zakresie przeprowadzenia badań z częstotliwością przewidzianą w ST i (...). W § 13 umowy podwykonawczej strony zastrzegły, że umowa wejdzie w życie pod warunkiem udzielenia przez zamawiającego zgody na jej zawarcie lub zgody na podwykonawcę. Wykonawca zobowiązał się wobec podwykonawcy do przedłożenia umowy do akceptacji zamawiającego w terminie 3 dni roboczych, z zastrzeżeniem, że w przypadku braku zgody umowę uważa się za niezawartą. Powyższa umowa została zmieniona aneksami nr (...) w zakresie dotyczącym czasu jej trwania, wysokości wynagrodzenia oraz zakresu prac, zatwierdzonymi z zastrzeżeniami przez Kierownika Projektu umowy podstawowej. Pomimo kompleksowego wykonania przez podwykonawcę zakresu umowy podwykonawczej wykonawca nie opłacił wystawionych przez niego faktur o numerach (...) za kompleksową obsługę laboratoryjną w okresach: 01/09/13-30/09/13, 01/10/13-31/10/13, 01/11/13-30/11/13, 01/12/13-31/12/13, 01/01/14-31/01/14, 01/03/14-31/03/14. Podwykonawca wystawił noty odsetkowe i wezwał (...) spółka komandytowa Oddział w Polsce jako Lidera Konsorcjum do uregulowania należności. W związku z brakiem reakcji wykonawcy na powyższe wezwania i nieuregulowaniem wskazanych wyżej faktur, pismami z 27 marca 2014 r. i 18 czerwca 2014 r. podwykonawca wystąpił do powoda na podstawie art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c. z żądaniem zapłaty wynagrodzenia za wykonane prace. Pismem z dnia 8 kwietnia 2014 r. powód, powołując się na klauzulę (...), zwrócił się do członków Konsorcjum o przedstawienie dowodów uregulowania faktur nr (...) za roboty, które były poświadczane przez Inżyniera, albo że zobowiązanie do zapłaty wygasło w inny sposób niż przez zapłatę, zastrzegając, że w przypadku nieprzedstawienia takich dowodów lub informacji, ureguluje należność bezpośrednio podwykonawcy stosownie do art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., a następnie potrąci kwotę równą tej należności z wierzytelności wykonawcy względem zamawiającego. W odpowiedzi na powyższe pismo (...). spółka komandytowa działając w imieniu wykonawcy pismem z dnia 15 kwietnia 2014 r. poinformował powoda, że roszczenia podwykonawcy z tytułu wskazanych w piśmie faktur jest uzasadnione i nie zgłaszają żadnych zastrzeżeń do tego roszczenia podwykonawcy albowiem jest ono zgodne z ich stanem zobowiązań. Z analogicznym pismem, do tego z 8 kwietnia 2014 r., powód wystąpił w dniu 3 lipca 2014 r. w odniesieniu do należności wynikającej z faktury nr (...) na kwotę 35 670 zł. Pismem z dnia 15 lipca 2014 r. Konsorcjum firm (...) i (...) sp. z o. o. poinformowało powoda, że roszczenie jest uzasadnione i zgodne ze stanem ich zobowiązań, w związku z czym nie zgłasza zastrzeżeń. Niezależnie od powyższego powód pismami z 8 kwietnia 2014 r. i 3 lipca 2014 r. zwrócił się do Inżyniera Rezydenta o potwierdzenie odebrania i poświadczenia przez Inżyniera do zapłaty w Świadectwie Płatności robót objętych dochodzonymi pozwem fakturami. Pismami z 14 kwietnia 2014 r. i 15 lipca 2014 r. Inżynier Rezydent potwierdził, że faktury zostały wystawione zgodnie z umową podwykonawczą i aneksem nr (...) na kwoty odpowiadające miesięcznej stawce wynikającej z uzgodnionego przez strony wynagrodzenia ryczałtowego; podwykonawca wykonywał w powyższych okresach rozliczeniowych prace laboratoryjne w oparciu m. in. o których wyniki, Inżynier dokonywał na rzecz wykonawców odbioru robót, co zostało potwierdzane w Przejściowych Świadectwach Płatności. W powyższych pismach wskazano jednocześnie, że czynności związane z obsługą laboratoryjną nie stanowią wyodrębnionej pozycji w Wykazie Cen i jako takie nie podlegają odrębnemu odbiorowi i odrębnej płatności uwzględnionej w Świadectwie Płatności, jednakże wykonanie tych prac było niezbędne do odbioru robót, wobec czego należy uznać, że stanowią integralną część robót. Były one bowiem niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania budowy a wykonawca był zobowiązany warunkami kontraktu do ich realizacji. Kwoty za wykonanie badań zostały uwzględnione w robotach zrealizowanych przez wykonawcę i zostały potwierdzone poszczególnymi (...) nr (...). Po dokonaniu weryfikacji żądania podwykonawcy powód wypłacił Przedsiębiorstwu Podstawowych (...) Sp. z o. o. z siedzibą we W. łącznie z tytułu wystawionych faktur kwotę 373 920 zł. W dniu 22 maja 2014 r. została wypłacona kwota 338 250 zł obejmująca należności z faktur: (...), a w dniu 19 sierpnia 2014r. – kwota 35 670 zł obejmująca należność z faktury nr (...). Po dokonaniu powyższych płatności powód wystawił na rzecz (...) w P. notę księgową nr (...) z dnia 25 lipca 2014 r. i wezwał do jej uregulowania

w terminie 7 dni od daty otrzymania. W pozycji numer (...)załącznika do noty księgowej zostały ujęte należności z faktur (...). Następnie powód wystawił w stosunku do pozwanego (...) notę księgową nr (...) z dnia 10 października 2014 r., w której załączniku pod pozycją 3 została ujęta kwota 35 670 zł z faktury nr (...). W nocie został wyznaczony 7-dniowy termin płatności od dnia otrzymania noty przez pozwanego. Nota księgowa nr (...) wraz z zawartym w niej wezwaniem do zapłaty została doręczona pozwanemu w dniu 24 października 2014 r. Termin zapłaty upływał zatem w dniu 31 października 2014 r. Do dnia zamknięcia rozprawy należności wynikające z powyższych not nie zostały uregulowane. Nie zostały one również potrącone z wynagrodzenia należnego wykonawcy w ramach Przejściowych Świadczeń Płatności nr (...).

W tak ustalonych okolicznościach faktycznych Sąd Okręgowy uznał zgłoszone w niniejszym postępowaniu powództwo za zasadne. Jako podstawę jego uwzględnienia wskazano subklauzulę (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu. Zgodnie z tym postanowieniem umowy powód jako zamawiający był obowiązany do uregulowania należności przysługujących zatwierdzonemu przez niego podwykonawcy, w okolicznościach niniejszej sprawy Przedsiębiorstwu Podstawowych (...) sp. z o. o. z siedzibą we W., w sytuacji gdy pozwani jako wykonawca nie dokonali płatności za wykonane roboty, które zostały odebrane i poświadczono do zapłaty w Świadczeniu Płatności przez Inżyniera. Warunkiem uregulowania należności było nieprzedłożenie przez wykonawcę w terminie 7 dni od daty doręczenia powiadomienia o skierowaniu do inwestora żądania podwykonawcy uregulowania płatności dowodów, że sumy należne podwykonawcy zostały zapłacone albo że zobowiązanie do zapłaty wygasło w inny sposób niż poprzez zapłatę. Tego rodzaju klauzulę umowną Sąd Okręgowy uznał, iż to postanowienie umowy stanowi wystarczającą podstawę prawną do uznania żądania regresowego powoda jako uzasadnionego, niezależnie od oceny prawnej umowy łączącej wykonawcę z podwykonawcą (umowa o świadczenie usług czy też umowa o dzieło albo roboty budowlane). Zgodnie bowiem z art. 3531 k.c. strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Z analizy przedłożonych do akt dokumentów jednoznacznie wynikało, że zgodną wolą stron było uzyskanie przez wykonawcę zgody inwestora na każdego z podwykonawców i przyjęcie przez inwestora solidarnej odpowiedzialności z art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c. za uregulowanie należności przysługujących zatwierdzonym przez niego podwykonawcom w sytuacji braku zapłaty przez wykonawcę. W subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu strony wyraźnie postanowiły, że wykonawca nie może podzlecić innych robót niż wskazane w Załączniku do Oferty – Dane kontraktowe, bez zgody zamawiającego; powierzenie jakichkolwiek prac podwykonawcy wymaga uzasadnienia na piśmie i akceptacji zamawiającego. W tym celu wykonawca był zobowiązany do przedłożenia zamawiającemu, za pośrednictwem Inżyniera, informacji o zamiarze zatrudnienia podwykonawcy, określając zakres prac przewidzianych do podzlecenia w zakresie wskazanym w Załączniku do Oferty – Dane kontraktowe, a także projektu umowy wykonawcy z podwykonawcą wraz z podanym wynagrodzeniem podwykonawcy. Po uzyskaniu zgody zamawiającego wykonawca był zobowiązany do przedłożenia umowy zawartej z podwykonawcą wraz z podaniem wynagrodzenia podwykonawcy o treści zgodnej z zatwierdzonym przez zamawiającego projektem umowy. Warunkiem uregulowania należności i powstania roszczenia regresowego było dopełnienie wymagań określonych przez strony w umowie, a konkretnie w subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu. Na tym tle Sąd I instancji wskazał, iż powód skutecznie wyraził zgodę na zawarcie przez pozwanych działających w ramach Konsorcjum wykonawców umowy nr (...) z dnia 28 marca 2012 r., z podwykonawcą Przedsiębiorstwem (...) Sp. z o. o. z siedzibą we W., której przedmiotem była kompleksowa obsługa laboratoryjna (badania laboratoryjne i polowe) na odcinku (...) Autostrady (...) od km (...) do km (...), w tym między innymi sprawdzanie zgodności dostarczanych przez producentów partii materiałów, badanie procesów kontrolnych związanych z budową autostrady (...) na w/w odcinku w zakresie prac laboratoryjnych i kontrolnych, przygotowanie dokumentów wymaganych przez (...) dotyczących przeprowadzonych badań laboratoryjnych i odbioru robót, a także przygotowanie pełnej dokumentacji powykonawczej przeprowadzonych badań, której odbiór zostanie potwierdzony protokołem przekazania (§ 1 ust. 2 i 3 umowy podwykonawczej). Szczegółowy zakres badań obejmował przeprowadzenie wszelkich niezbędnych badań zgodnie z Programem Funkcjonalno - Użytkowym ((...)), Specyfikacjami Technicznymi (ST) i Warunkami Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych ((...)) dla prac drogowych i branżowych, z wyłączeniem przepustów (§ 1 ust. 2 umowy podwykonawczej). Zwrócono uwagę, iż w § 13 umowy

podwykonawczej strony zastrzegły, że umowa wejdzie w życie pod warunkiem udzielenia przez zamawiającego zgody na jej zawarcie lub zgody na podwykonawcę. Wykonawca zobowiązał się wobec podwykonawcy do przedłożenia umowy do akceptacji zamawiającego w terminie 3 dni roboczych, z zastrzeżeniem, że w przypadku braku zgody umowę uważa się za niezawartą. Gdyby zatem inwestor nie wyraził zgody na zawarcie umowy podwykonawczej bądź na podwykonawcę, to zgodnie z przytoczonym wyżej zdaniem drugim § 13 umowy podwykonawczej, umowa uważana byłaby za niezawartą. Tymczasem umowa obowiązywała, a podwykonawca przez kilka lat realizował jej postanowienia, wykonując określone prace na budowie. Wyniki przeprowadzonych badań laboratoryjnych stanowiły podstawę odbioru przez powoda robót wykonanych przez pozwanych. Ponadto strony umowy podwykonawczej zawierały do niej aneksy, o których akceptację wykonawca zwracał się do zamawiającego. Zwrócono też uwagę, iż zatwierdzenie podwykonawcy przez inwestora wynikało z pism Inżyniera rezydenta K. M. z 15 marca 2013 r. i 25 lutego 2014 r. skierowanych do Kierownika Projektu A. Ł. umowy podstawowej w sprawie zatwierdzenia aneksów nr (...) do powyższej umowy, w których Inżynier Rezydent wskazuje, że: „ (...) przekazuje Aneks nr (...) z dnia 31.01.2013 r. do Umowy Podwykonawczej (...) zawarty z zatwierdzonym Podwykonawcą, tj. z firmą (...),” i „ (...) przekazuje (...) Aneks nr (...) do Umowy Podwykonawczej (...) zawarty z zatwierdzonym Podwykonawcą, tj. z firmą Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o. o. ”. Za nietrafne Sąd Okręgowy uznał zarzuty pozwanych, że A. Ł., a wcześniej jej poprzednik T. K. nie byli umocowania do reprezentowania powoda w zakresie zatwierdzania podwykonawców. Osoby te pełniły bowiem funkcję Kierownika Projektu i były umocowane do działania w imieniu powoda. Wreszcie zgoda inwestora na zawarcie przez wykonawcę umowy o roboty budowlane z podwykonawcą może być wyrażona w sposób bierny (pasywny) oraz czynny (aktywny). Wyrażenie zgody w sposób bierny objawia się brakiem zgłoszenia na piśmie sprzeciwu lub zastrzeżeń w terminie 14 dni od przedstawienia mu przez wykonawcę umowy z podwykonawcą lub jej projektu, wraz z częścią dokumentacji dotyczącej wykonania robót określonych w umowie lub projekcie (art. 647⁽¹⁾ § 2 k. c.). Wyrażenie zgody w sposób czynny może nastąpić w sposób wyraźny pisemnie lub ustnie albo poprzez inne zachowanie inwestora, które w sposób dostateczny ujawnia jego wolę (art. 60 k. c.), w tym poprzez czynności faktyczne (w sposób dorozumiany) – choćby przez tolerowanie podwykonawcy na placu budowy, dokonywanie wpisów w jego dzienniku budowy, odbieranie od niego robót oraz dokonywanie podobnych czynności. Art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c. nie wiąże ponoszenia przez inwestora solidarnej z wykonawcą odpowiedzialności wobec podwykonawcy z uprzednim przedstawieniem inwestorowi przez wykonawcę umowy z podwykonawcą, ale wiąże tę odpowiedzialność z faktem wykonywania robót budowlanych przez podwykonawcę.

W dalszej kolejności Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, iż okolicznością bezsporną w sprawie było, że Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o. o. wykonywało na budowie kompleksową obsługę laboratoryjną w okresach: 01/09/13-30/09/13, 01/10/13-31/10/13, 01/11/13-30/11/13, 01/12/13-31/12/13, 01/01/14-31/01/14, 01/03/14-31/03/14, za którą wystawiło faktury (...) na łączną kwotę dochodzoną w pozwie, co zostało potwierdzone przez Inżyniera Rezydenta i uwzględnione w Przejściowych Świadczeniach Płatności. Bezsporne było również, że powyższe należności nie zostały uregulowane przez wykonawcę. W pismach z 15 kwietnia 2014 r. i 15 lipca 2014 r. (...) spółka komandytowa Oddział w Polsce działając w imieniu wykonawcy, a w piśmie z 15 lipca 2014r. także (...)sp. z o. o. potwierdzili inwestorowi zasadność roszczeń podwykonawcy z tytułu wskazanych w pismach faktur i nie zgłosili żadnych zastrzeżeń podnosząc, że jest ono zgodne z ich stanem zobowiązań. Poza sporem pozostawała również kwestia uregulowania płatności należnych podwykonawcy z powyższych faktur przez inwestora. Nie budziło również wątpliwości, że powód przed dokonaniem płatności na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o. o. we W. dopełnił wszystkich formalności określonych w subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu. Po otrzymaniu pisma podwykonawcy z żądaniem zapłaty wynagrodzenia za wykonane prace na podstawie art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., powód zwrócił się do członków Konsorcjum o przedstawienie dowodów uregulowania faktur za roboty, które były poświadczone przez Inżyniera, albo że zobowiązanie do zapłaty wygasło w inny sposób niż przez zapłatę, zastrzegając, że w przypadku nieprzedstawienia takich dowodów lub informacji, ureguluje należność bezpośrednio podwykonawcy stosownie do art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., a następnie potrąci kwotę równą tej należności z wierzytelności wykonawcy względem zamawiającego. Jednocześnie wystąpił do Inżyniera Rezydenta o potwierdzenie odebrania i poświadczenia przez Inżyniera do zapłaty w Świadczeniu Płatności robót objętych dochodzonymi pozwem fakturami. Powód wypłacił Przedsiębiorstwu (...) Sp. z o. o. należności wynikające z wystawionych faktur dopiero po dokonaniu ich weryfikacji

i otrzymaniu stosownych odpowiedzi. W takiej sytuacji Sąd I instancji uznał, iż w świetle subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu określonym w Warunkach Szczególnych Kontraktu ziściły się wszystkie przesłanki powstania roszczenia regresowego inwestora. Wyraził on bowiem zgodę na zawarcie umowy z podwykonawcą; przyjął na siebie solidarną odpowiedzialność za uregulowanie płatności z niej wynikającej; prace objęte umową zostały wykonane, odebrane i uwzględnione w Przejściowych Świadczeniach Płatności; pozwani potwierdzili ich wykonanie, jak również istnienie należności objętych fakturami wskazanymi w pozwie, brak do nich zastrzeżeń.

Te rozważania doprowadziły Sąd Okręgowy do wniosku, iż ocena prawna umowy łączącej wykonawcę z podwykonawcą (umowa o świadczenie usług czy też umowa o dzieło albo roboty budowlane) w takiej sytuacji pozostaje bez wpływu na zasadność roszczenia powoda, skoro przyjął on na siebie odpowiedzialność za płatności wynikające z każdej umowy zawartej z zatwierdzonym przez siebie podwykonawcą. Niezależnie od powyższego oceniając umowę podwykonawczą z dnia 28 marca 2012 r. należało zdaniem tego Sądu uwzględnić rolę jaką strony przypisały podzleconym pracom w procesie realizacji kontraktu przez pozwanych. Przedmiotem umowy podwykonawczej była kompleksowa obsługa laboratoryjna (badania laboratoryjne i polowe) na odcinku (...) Autostrady (...) od km (...) do km (...), w tym między innymi sprawdzanie zgodności dostarczanych przez producentów partii materiałów, badanie procesów kontrolnych związanych z budową autostrady (...) na tym odcinku w zakresie prac laboratoryjnych i kontrolnych, przygotowanie dokumentów wymaganych przez (...) dotyczących przeprowadzonych badań laboratoryjnych i odbioru robót, a także przygotowanie pełnej dokumentacji powykonawczej przeprowadzonych badań, której odbiór zostanie potwierdzony protokołem przekazania (§ 1 ust. 2 i 3 umowy podwykonawczej). W pismach z 14 kwietnia 2014 r. i 15 lipca 2014 r. do Kierownika Projektu Inżynier Rezydent wyraźnie wskazywał, że w oparciu m. in. o wyniki prac laboratoryjnych podwykonawcy, Inżynier dokonywał na rzecz wykonawców odbioru robót, co zostało potwierdzone w Przejściowych Świadczeniach Płatności. W powyższych pismach wskazano jednocześnie, że „ (...) czynności związane z obsługą laboratoryjną nie stanowiły wyodrębnionej pozycji w Wykazie Cen i jako takie nie podlegały odrębnemu odbiorowi i odrębnej płatności uwzględnionej w Świadczeniu Płatności, jednakże wykonanie tych prac było niezbędne do odbioru robót, wobec czego należy uznać, że stanowiły integralną część robót. Były one bowiem niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania budowy a wykonawca był zobowiązany warunkami kontraktu do ich realizacji. Kwoty za wykonanie badań zostały uwzględnione w robotach zrealizowanych przez wykonawcę i zostały potwierdzone poszczególnymi (...) nr (...)”. Z treści powyższych pism, a także z pisma Inżyniera Rezydenta K. M. do Kierownika Projektu T. K. z 24 października 2011 r., które wprawdzie nie dotyczy realizacji niniejszego kontraktu, lecz innego łączącego te same strony i odnoszącego się do potrzeby zawarcia umowy z Przedsiębiorstwem Podstawowych (...) Sp. z o. o. z siedzibą we W. jako podwykonawcą, jednoznacznie wynika, że obsługę laboratoryjną strony traktowały jako integralny element każdej roboty budowlanej, ściśle związany z realizacją obiektu budowlanego i tworzącego wraz z nim jednolitą całość. Dlatego też w umowie podwykonawczej jej strony wyraźnie wskazały, że szczegółowy zakres badań obejmuje przeprowadzenie wszelkich niezbędnych badań zgodnie z Programem Funkcjonalno-Użytkowym ((...)), Specyfikacjami Technicznymi (ST) i Warunkami Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych ((...)) dla prac drogowych i branżowych, z wyłączeniem przepustów (§ 1 ust. 2 umowy podwykonawczej). Przedmiotem umowy podwykonawczej była nie tylko obsługa laboratoryjna, ale również wykonanie dokumentacji powykonawczej, która stanowi zmaterializowany rezultat prac wykonywanych przez podwykonawcę i mieści się w konstrukcji umowy o dzieło.

Te rozważania doprowadziły Sąd Okręgowy do wniosku, iż badaną umowę podwykonawczą można zakwalifikować jako umowę o roboty budowlane objętą zakresem zastosowania art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., zgodnie z którym zawierający umowę z podwykonawcą oraz inwestor i wykonawca ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę wynagrodzenia za roboty budowlane wykonane przez podwykonawcę. Takie bowiem znaczenie tym pracom nadały same strony i przedstawiana obecnie odmienna interpretacja pozwanych nie może niweczyć wcześniejszych ustaleń stron w tym zakresie. Wykonanie badań laboratoryjnych było warunkiem sine qua non prowadzenia robót budowlanych przez pozwanych i ich odbioru przez służby powoda, a koszt tych badań był uwzględniony w poszczególnych robotach budowlanych. Pozwani byli związani Programem Funkcjonalno-Użytkowym ((...)), Specyfikacjami Technicznymi (ST) i Warunkami Wykonania i Odbioru Robót Budowlanych ((...)), a subklauzula (...) Warunków Ogólnych Kontraktu w brzmieniu uzupełnionym w Warunkach Szczególnych Kontraktu zobowiązywała

wykonawcę do przedłożenia Inżynierowi do przeglądu m. in. standardowych próbek producenta materiałów i próbek wyspecyfikowanych w kontrakcie, wszystko na koszt wykonawcy, a także odnośnych informacji, zgodnie z procedurami dotyczącymi Dokumentów Wykonawcy opisanymi w Subklauzuli (...) Na wykonawcy stosownie do subklauzuli (...) Warunków Ogólnych Kontraktu spoczywał również obowiązek dostarczenia m.in. całej aparatury, pomocy, dokumentów i innych informacji, materiałów i stosownie wykwalifikowanego i doświadczonego personelu kierowniczego, jakie są konieczne do sprawnego przeprowadzenia wyspecyfikowanych prób. Wykonawcę obciążał również obowiązek bezzwłocznego przekazania Inżynierowi należyte poświadczonych sprawozdania z prób. W tej sytuacji uzasadnione jest przekonanie Sądu, że rezultat świadczenia podwykonawcy spełnionego na podstawie umowy z wykonawcą składał się na obiekt stanowiący przedmiot świadczenia wykonawcy w ramach zawartej z inwestorem umowy o roboty budowlane. Przedsiębiorstwo (...) Sp. z o. o. z siedzibą we W. realizowało część świadczeń wykonawcy wynikających z umowy podstawowej. Takie też założenie legło u podstaw przyjęcia na siebie przez powoda odpowiedzialności solidarnej, o której mowa w art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., za płatności wynikające z umowy podwykonawczej. Z powyższych względów na gruncie niniejszej sprawy konstrukcja obiektu z art. 647 k. c. winna być rozumiana szerzej niż wynikałoby to z definicji obiektu w rozumieniu prawa budowlanego (wykładania językowa), to jest powinna być traktowana jako efekt robót budowlanych stanowiący funkcjonalną całość (wykładnia celowościowa).

Zapłata wynagrodzenia podwykonawcy przez inwestora na podstawie art. 647¹ § 5 k. c. stanowi zaspokojenie cudzego długu, przez co inwestor nabywa spleconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty na mocy art. 518 § 1 pkt. 1 k. c. i wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela. Przepis art. 518 k. c. przewiduje ustawowe wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela, czyli tzw. surogację ustawową (cessio legis). Przez zapłatę cudzego długu, o której mowa w art. 518 § 1 pkt 1 k. c., należy rozumieć również wykonanie własnego zobowiązania, z którego wynika odpowiedzialność za cudzy dług. Taki charakter ma odpowiedzialność inwestora na podstawie art. 647¹ § 5 k. c. Treść stosunków prawnych nawiązanych w związku z wykonaniem obiektu przewidzianego w umowie o roboty budowlane rozstrzyga, kto w ostatecznym rozliczeniu winien ponieść ciężar zapłaty wynagrodzenia należnego poszczególnym podmiotom. W zależności od stanu faktycznego danej sprawy należy między innymi uwzględnić przy tym kwoty zapłacone przez inwestora. Dlatego inwestor płacący w ramach art. 647¹ § 5 k. c. wynagrodzenie podwykonawcy, który faktycznie wykonał prace na danej inwestycji, nabywa na podstawie art. 518 § 1 pkt. 1 k. c. przeciwko wykonawcy wierzytelność o zwrot zapłaconej sumy. Nabyta w ten sposób wierzytelność może być przedstawiona do potrącenia z wierzytelnościami wzajemnymi wykonawcy lub w inny sposób dochodzona przez inwestora od wykonawcy, o czym rozstrzyga ostatecznie treść stosunku prawnego, którego przedmiotem jest wykonanie określonego obiektu budowlanego. W takiej sytuacji przyjęto, iż na podstawie art. 518 § 1 k. c. w zw. z art. 647¹ § 5 k. c. i subklauzuli (...) lit. e Szczególnych Warunków Kontraktu, że powód, zaspokajając roszczenia podwykonawcy pozwanych o zapłatę wynagrodzenia za wykonane prace podwykonawcze, wstąpił w prawa zaspokojonego wierzyciela pozwanych. Skoro powód spełnił zobowiązanie za wykonawcę, pierwotnie zobowiązanego względem podwykonawcy zgodnie z postanowieniami umowy podwykonawczej, to jest uprawniony do dochodzenia od pozwanych zwrotu całej zapłaconej należności.

Marginalnie Sąd Okręgowy wskazał również, iż nawet gdyby uznać za trafne stanowisko pozwanych, że umowa podwykonawcza nie stanowi umowy o roboty budowlane i nie mieści się w zakresie dyspozycji normy z art. 647⁽¹⁾ § 5 k. c., to żądanie powoda znajdowałoby usprawiedliwienie w treści art. 518 § 1 pkt 3 k. c. zgodnie, z którym osoba trzecia, która spłaca wierzyciela, nabywa spleconą wierzytelność do wysokości dokonanej zapłaty, jeżeli działa za zgodą dłużnika w celu wstąpienia w prawa wierzyciela; zgoda dłużnika powinna być pod nieważnością wyrażona na piśmie. Nie ulega wątpliwości, że powód spełniając świadczenie na rzecz Przedsiębiorstwa (...) Sp. z o. o. działał za zgodą pozwanych. Po otrzymaniu wezwań podwykonawcy do zapłaty, a przed uregulowaniem na jego rzecz należności, powód zwrócił się do pozwanych pismami 8 kwietnia 2014 r. i 15 lipca 2014 r. do odniesienia się do tych żądań. W odpowiedzi na powyższe otrzymał informację, że roszczenia są uzasadnione i zgodne ze stanem ich zobowiązań, w związku z czym nie zgłaszają do nich zastrzeżeń.

Przechodząc do oceny zgłoszonego roszczenia co do wysokości Sąd I instancji wskazał, iż powód wypłacił Przedsiębiorstwu (...) Sp. z o. o. łącznie z tytułu wystawionych faktur kwotę 373 920 zł. W dniu 22 maja 2014 r. wypłacona została kwota 338 250 zł obejmująca należności z faktur: (...), a w dniu 19 sierpnia 2014 r. – kwota 35 670 zł obejmująca należność z faktury nr (...). W takiej sytuacji żądanie dochodzonej pozwem kwoty uznano za uzasadnione. Rozstrzygnięcie o roszczeniach odsetkowych oparto o art. 481 § 1 i 2 k. c., stosownie do których za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego wierzyciel może żądać odsetek, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, których wysokość w przypadku braku ich oznaczenia odpowiada odsetkom ustawowym. Sąd Okręgowy wskazał, iż sła ustalenia momentu początkowego naliczenia odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia istotne znaczenie ma treść art. 455 k. c., który stanowi, że w sytuacji, jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do zapłaty. W okolicznościach niniejszej sprawy uzasadnione, a zarazem wystarczające było wezwanie do zapłaty wyłącznie (...) w P. jako Lidera Konsorcjum zgodnie z postanowieniami łączącego strony kontraktu. Powód wystawił na rzecz (...) w P. dwie noty księgowe: nr (...) z dnia 25 lipca 2014 r. i nr (...) z dnia 10 października 2014 r. i wezwał go do ich uregulowania w terminie 7 dni od daty otrzymania. Pierwsza z not obejmowała należności z faktur (...) na łączną kwotę 338 250 zł. A druga kwotę 35 670 zł z faktury nr (...). Nota księgowa nr (...) wraz z zawartym w niej wezwaniem do zapłaty została doręczona pozwanemu w dniu 24 października 2014 r.. Termin zapłaty upływał zatem w dniu 31 października 2014 r. Odsetki od tej kwoty Sąd I instancji zasądził zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 1 listopada 2014 r. Wobec braku przedstawienia przez Skarb Państwa dowodu doręczenia (...) pierwszej z not. W tym zakresie Sąd Okręgowy przyjął za powodem założenie, że (...) odebrał wezwanie do zapłaty po upływie 7 dni od daty wystosowania wezwania, czyli w dniu 1 sierpnia 2014 r. i w konsekwencji zasądził odsetki zgodnie z żądaniem pozwu od dnia 10 sierpnia 2014 r.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania pierwszoinstancyjnego oparto na art. 98 k. p. c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 28 czerwca 2019 r. wnieśli pozwani: (...) sp. z o. o. w C. oraz (...), zaskarżając go w całości i zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest:

a. art. 233 § 1 k. p. c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie tej oceny w sposób dowolny, sprzeczny z zasadami doświadczenia życiowego i logicznego rozumowania, polegające na uznaniu, że:

- uzgodnienie Podwykonawcy dokonane pismem z dnia 26 października 2011 roku przez T. K. pełniącego funkcję Kierownika Projektu w zakresie Umowy nr (...) oraz Aneksu nr (...) do Umowy, oraz adnotacjami na pismach z 15 marca 2013 roku oraz z 25 lutego 2014 roku przez A. L., kolejnego Kierownika Projektu w zakresie Aneksów nr (...) do Umowy oznaczało zaakceptowanie przez Zamawiającego Przedsiębiorstwa (...) sp. z o. o. jako podwykonawcę robót, podczas gdy prawidłowa analiza materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie powinna skutkować przyjęciem, że Kierownik Projektu nie był podmiotem uprawnionym do zatwierdzania w imieniu powoda podwykonawców na potrzeby realizacji Kontraktu, co doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych polegającego na uznaniu, iż Powód zaakceptował Przedsiębiorstwo (...) sp. z o. o. jako podwykonawcę robót;

- Powód dokonał dwukrotnie zapłaty za te same roboty wykonane przez Podwykonawcę, raz na rzecz Wykonawcy i raz na rzecz Podwykonawcy, podczas gdy brak jest dowodów potwierdzających dokonanie zapłaty na rzecz Wykonawcy, a w konsekwencji błąd w ustaleniach faktycznych polegający na uznaniu, że powód poniósł szkodę na skutek wypłaty wynagrodzenia Podwykonawcy;

2) naruszenie prawa materialnego, to jest:

a. art. 647¹ § 5 Kodeksu cywilnego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że Zamawiający i Wykonawca ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę wynagrodzenia za prace zrealizowane przez Podwykonawcę na

podstawie Umowy, w sytuacji, gdy podwykonawca ten nie wykonywał robót budowlanych a świadczył usługi, a tym samym przepisy dotyczące solidarnej odpowiedzialności inwestora i wykonawcy za zapłatę wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy nie znajdują zastosowania w przedmiotowej sprawie;

b. art. 647¹ § 2 k. c. w zw. z art. 65 § 2 k. c. i subklauzulą (...) Warunków Kontraktu poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że nie wiąże on ponoszenia przez inwestora solidarnej z wykonawcą odpowiedzialności wobec podwykonawcy z uprzednim przedstawieniem inwestorowi przez wykonawcę umowy z podwykonawcą, ale wiąże tę odpowiedzialność z faktem wykonywania robót budowlanych przez podwykonawcę, podczas gdy przedstawienie inwestorowi umowy podwykonawczej wraz z aneksami jest warunkiem wyrażenia zgody, a w konsekwencji istnienia solidarnej odpowiedzialności na gruncie art. 647¹ § 5 k. c.;

c. art. 518 § 1 k. c. w zw. z art. 647¹ § 5 k. c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że podstawę roszczenia inwestora względem generalnego wykonawcy wynikającego z dokonania bezpośredniej płatności na rzecz podwykonawcy na podstawie art. 647¹ § 5 k. c. stanowi art. 518 § 1 k. c., podczas gdy roszczenie to ma charakter odszkodowawczy (art. 471 k. c.) a jedną z jego przesłanek pozostaje wykazanie poniesienia szkody przez inwestora;

d. art. 647¹ § 5 k. c. w zw. z art. 376 § 1 zd. 2 k. c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że powodowi przysługuje wobec pozwanych roszczenie regresowe w zakresie całości kwoty wypłaconej Podwykonawcy, podczas gdy między powodem a pozwanymi nie istniał w dacie wniesienia powództwa (i nadal nie istnieje) żaden stosunek prawny, który rozstrzygałby o tym, czy i w jakich częściach Powód może żądać zwrotu wypłaconej kwoty od Pozwanych, a w konsekwencji, skoro w niniejszej sprawie występuje trzech współdłużników solidarnych, Powód może żądać od Pozwanych co najwyżej dwóch trzecich kwoty wypłaconej na rzecz Podwykonawcy;

e. art. 481 § 1 i 2 k. c. w zw. z art. 455 k. c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na zasądzeniu od pozwanych na rzecz powoda odsetek ustawowych od kwot dochodzonych pozwem, podczas gdy Powód nie wezwał Pozwanych do zapłaty należności dochodzonej w niniejszej sprawie, a w konsekwencji wierzytelność Powoda do dnia wniesienia pozwu nie została postawiona w stan wymagalności.

Podnosząc powyższe zarzuty apelujący wnosił o: zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od Powoda na rzecz Pozwanych solidarnie zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanych w przeważającej części nie była zasadna, albowiem większość podniesionych w niej zarzutów, nie mogło być ocenionych jako trafne. Za zasadny należało uznać jedynie zarzut naruszenia art. 481 § 1 k. c.

Za niezasadne należało w pierwszej kolejności uznać zarzuty naruszenia prawa procesowego. Podnosząc powyższe zarzuty apelujący zdają się kwestionować umocowanie osób, które zresztą sam uważali na etapie wykonywania umowy za przedstawicieli (...), do akceptacji w imieniu zamawiającego podwykonawcy – spółki (...). W tym zakresie w pierwszej kolejności jednak należało podzielić stanowisko Sądu Okręgowego, zgodnie z którym wyrażenie takiej zgody może następować na różne sposoby. Za wyrażenie takiej zgody może również uchodzić świadome tolerowanie podwykonawcy na placu budowy, przy jednoczesnym manifestowaniu, iż wskazany podmiot uważany jest za podwykonawcę – w szczególności poprzez wdrożenie wskazanego w łączącej strony umowie trybu, w którym wykonawca potwierdzać miał zarówno wykonanie prac przez podwykonawcę, jak i brak wypłacenia temu podwykonawcy wynagrodzenia. Już zatem z tej przyczyny – nawet przy przyjęciu, iż zarzut ten byłby jakkolwiek zasadny – kwestia ta pozostawałaby bez wpływu na treść rozstrzygnięcia. Niemniej jednak zwrócić należy uwagę, iż pisma kierowane do Kierowników Projektu – A. Ł. i T. K. wysyłane była na adres (...) Oddziału (...)– ul. (...) w W.. Jednocześnie jak wynika z okoliczności sprawy, w siedzibie tego Oddziału została zwarta łącząca strony umowa z dnia 1 sierpnia 2011 r., zaś Skarb Państwa przy jej zawieraniu reprezentowany był właśnie przez Dyrektora i Zastępcę Dyrektora Oddziału w W.. Tymczasem zgodnie z art. 97 k. c. osobę czynną w lokalu przedsiębiorstwa przeznaczonym

do obsługi publicznosci poczytuje się w razie wątpliwości za umocowaną do dokonywania czynności prawnych, które zazwyczaj bywają dokonywane z osobami korzystającymi z usług tego przedsiębiorstwa. Mając na uwadze, iż obsługa współpracujących z Oddziałem (...) w W. osób (przede wszystkim przedsiębiorców) odbywała się właśnie w budynku przy ul. (...) w W., należy przyjąć, iż osoby które w budynku pod tym adresem wykonywały czynności, były umocowane do składania oświadczeń woli w imieniu (...) – bo taki w istocie walor miała udzielona zgoda na zatrudnienie podwykonawcy, skoro wiązała się z określonymi dla powoda skutkami prawnymi (w szczególności z obowiązkiem zapłaty podwykonawcy). Przede wszystkim zatem z tej przyczyny podniesiony zarzut nie mógł być uznany za skuteczny.

W zakresie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k. p. c. apelujący kwestionował również ustalenia Sądu Okręgowego co do dokonania zapłaty na rzecz spółki (...) przez Skarb Państwa. W tym zakresie zwrócić należy uwagę, iż z jednej strony nie sposób precyzyjnie zorientować się, jakie dokładnie były tu intencje skarżącego. Zauważyć należy, iż z jednej strony przedstawione przez powoda Potwierdzenia realizacji wniosku o wypłatę ze środków (...) nie wzbudzają wątpliwości i zasadnie na ich podstawie Sąd Okręgowy uznał, iż do płatności doszło. Ocena ich wiarygodności powinna następować w ramach całokształtu okoliczności sprawy. W takiej sytuacji należało spostrzec, iż przyjęcie przeciwnego stanowiska stwarzałoby pytania o przyczyny, dla których z jednej strony przedstawiciele Skarbu Państwa mieliby przedstawiać nierzetelne potwierdzenia, co narażałoby ich na odpowiedzialność karną, a nie prowadziłyby do osiągnięcia przez nich jakiegokolwiek korzyści, jak również o przyczyny, dla których spółka (...) pomimo braku zapłaty nie podejmuje żadnych działań, aby taką płatność uzyskać, zaś w szczególności co do przyczyn, dla których nie zwraca się o dokonanie takiej płatności od pozwanych. Sąd Apelacyjny nie dostrzega tu żadnej logicznej możliwości wyjaśnienia tych kwestii, co wobec treści przedstawionych przez Skarb Państwa w tym zakresie dokumentów, prowadzić winno do wniosku, iż płatność taką należało uznać za udowodnioną. Jak już wskazano, nie sposób precyzyjnie zorientować się, co mieli na myśli skarżący wskazując na brak wykazania podwójnej płatności. Należy tu zatem ogólnie zwrócić uwagę, iż to, iż pozwani mieliby ewentualnie nie otrzymać wynagrodzenia od Skarbu Państwa, pozostaje tu bez znaczenia – roszczenia wykonawcy względem zamawiającego pozostają bez wpływu na roszczenia podwykonawcy i mogą być dochodzone na zasadach ogólnych. W niniejszym postępowaniu zarzuty tego rodzaju (iż pozwani nie otrzymali zapłaty) nie były podnoszone przed Sądem I instancji, nie zgłoszono także zarzutu potrącenia.

Przechodząc do oceny pierwszego z zarzutów naruszenia art. 647¹ § 5 k. p. c. (w brzmieniu obowiązującym w okresie wykonywania kontraktu) w pierwszej kolejności wskazać należało, iż Sąd Apelacyjny w pełni podziela zaprezentowane przez Sąd Okręgowy stanowisko, zgodnie z którym na roboty budowlane, o którym mowa w tym uregulowaniu mogą składać się również inne czynności wykonywane przez podwykonawcę, o ile są one potrzebne do wykonania obiektu. Zwrócić należy uwagę, iż na roboty budowlane składa się szereg różnego rodzaju czynności, z których część ma walor czynności określonego rezultatu, a część starannego działania. Z wykonywaniem robót budowlanych nierozzerwalnie związane są również inne czynności, takie w szczególności jak transport maszyn, pozostawanie w gotowości do wejścia na plac budowy itp. Nie sposób – a z pewnością nie było to intencją prawodawcy – dokonywanie rozdzielania wykonywanych w ramach kontraktu prac, na te, które bezpośrednio prowadzą do wykonania obiektu, od tych, które do wykonania takiego obiektu prowadzą jedynie pośrednio. Przy prowadzeniu robót dużego rozmiaru, w których wykonawca korzysta z pomocy szeregu podwykonawców, może dojść do sytuacji, w których część z nich wykonywać będzie prace, które jedynie pośrednio prowadzić będą do wykonania obiektu, w takiej jednak sytuacji należałoby konsekwentnie uznać, iż również tego rodzaju prace – jako nierozzerwalnie związane z prowadzonymi pracami budowlanymi – objęte są zakresem normowania art. 647¹ § 1 k. c.

Na tle okoliczności faktycznych niniejszej sprawy rozważania te pozostają jednak bez znaczenia, albowiem kwestie dotyczące rozliczeń z podwykonawcami zostały przez strony bezpośrednio inkorporowane do kontraktu i to w sposób, który usuwa powyższe wątpliwości. W subklauzuli (...) strony wskazały wprost, iż roboty, obejmują każdą pracę, która jest konieczna dla spełnienia wymagań Zamawiającego. Ta subklauzula nie została jakkolwiek zmieniona. Co więcej w subklauzuli (...) strony wyraźnie przyjęły, iż źródłem zobowiązań Zamawiającego względem Podwykonawcy są wykonane przez niego prace, co w ocenie Sądu Apelacyjnego definitywnie usuwa wskazywane przez apelujących wątpliwości. Skoro w tym zakresie apelujący nie zrzucił naruszenia art. 353⁽¹⁾ k. c., ogólnie jedynie wskazać należy,

iż w ocenie Sądu Apelacyjnego strony mogą poprzez stosowną umowę rozszerzyć zakres odpowiedzialności, o którym mowa w art. 647⁽¹⁾ k. c., w szczególności o inne prace związane z procesem budowlanym, nawet jeżeli nie miałyby one w ogóle cech robót budowlanych i nie prowadziłyby choćby w sposób pośredni do wytworzenia obiektu.

Drugi z zarzutów naruszenia prawa materialnego, zbieżny jest z zarzutem naruszenia art. 233 k. p. c. – skarżący wywodzi go z twierdzeń o braku przedstawienia umowy z podwykonawcą zamawiającemu – jak już wyżej wskazano, kwestia przedstawienia umowy nie wzbudzała wątpliwości w ocenie Sądu Apelacyjnego. Kwestia ta została już wyżej wyjaśniona. Tym samym zarzut ten nie mógł być uznany za zasadny.

Jak wynika z uzasadnienia trzeciego z zarzutów naruszenia prawa materialnego, w ocenie skarżących brak wykazania szkody – polegającej na zapłacie na rzecz podwykonawcy wynagrodzenia za wykonane przez niego prace – wyklucza możliwość skutecznego dochodzenia roszczenia w niniejszym postępowaniu, które w ocenie skarżących ma charakter roszczenia odszkodowawczego, co ostatecznie prowadziło do wniosku, iż Skarb Państwa nie poniósł szkody. W takiej sytuacji zwrócić należy uwagę, iż kwestia wykazania zapłaty wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy została już wyżej oceniona. W takiej sytuacji – skoro prawidłowo Sąd Okręgowy ustalił, iż Skarb Państwa spełnił świadczenie z tytułu wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy – spółki (...) – również ten zarzut nie mógł być uznany za zasadny. Po raz kolejny należało jednak zauważyć, iż jak zasadnie przyjął to Sąd Okręgowy, odpowiedzialność pozwanego ma swoją podstawę w treści łączącego strony stosunku obligacyjnego, zaś w szczególności w subklauzuli (...)

Przedostatni z zarzutów naruszenia prawa materialnego jest niezasadny przede wszystkim z tej przyczyny, iż całkowicie pomija wyżej wskazaną kwestię – istnienia pomiędzy stronami porozumień umownych, co do sposobu rozliczeń w przypadku uregulowania przez zamawiającego wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy. Z jednej strony w subklauzuli (...) wprowadzono co do zasady solidarną odpowiedzialność członków konsorcjum, z drugiej strony w subklauzuli (...) wskazano, iż umowy zawierane z podwykonawcami, zawierane są w imieniu i na rzecz wszystkich członków konsorcjum. Możliwość wprowadzenia solidarnej odpowiedzialności poprzez stosowne uregulowania umowne nie wzbudza wątpliwości i skarżący nie podnosi w tym zakresie żadnych zarzutów. W takiej sytuacji żądanie powoda skierowane do pozwanych swoją materialnoprawną podstawę znajduje w art. 366 § 1 k. c. Na tle powyższego uregulowania nie ulega wątpliwości, iż wierzyciel może dochodzić od dłużników solidarnych roszczenia pieniężnego w ten sposób, że domagać się będzie zapłaty całości od niektórych z nich. Odmienną kwestią, która nie ma jednak wpływu na zakres uprawnień wierzyciela, są kwestie dochodzenia regresu pomiędzy tymi dłużnikami solidarnymi. Te rozważania prowadzą do wniosku, iż w łączącej strony umowie postanowiono niejako o wzmocnieniu sytuacji Skarbu Państwa poprzez wprowadzenie solidarnej odpowiedzialności członków konsorcjum za wszelkie zobowiązania, w ocenie Sądu Apelacyjnego dotyczy to również dochodzenia przez Skarb Państwa roszczenia regresowego w związku z zapłatą wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy. W takiej sytuacji w praktyce część przypadająca na niewypłacalnego członka konsorcjum, jako dłużnika solidarnego z umowy z dnia 1 sierpnia 2011 r. obciążać będzie pozostałych uczestników konsorcjum. Z tych przyczyn ten zarzut nie mógł być uznany za trafny.

Za częściowo zasadny należało uznać zarzut naruszenia art. 481 § 1 i 2 w zw. z art. 455 k. c. Nie ulega tu wątpliwości, iż pozwani pozostawali w zwłoce od daty wezwania ich do zapłaty należności. O ile Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił wymagalność roszczenia o zapłatę kwoty 35 670 zł (dowód doręczenia wezwania – karta 131 akt sądowych), o tyle w zakresie kwoty 338 250 zł (wezwanie z dnia 25 lipca 2014 r. – karta 128 akt sądowych), takiego dowodu doręczenia wezwania brak, a w istocie brak również dowodu, iż takie wezwanie do pozwanego w ogóle zostało wysłane. W takiej sytuacji należało uznać, iż wezwanie do zapłaty dotarło do zobowiązanego dopiero z chwilą doręczenia pozwu. Jakkolwiek w aktach sprawy brak jest dowodu doręczenia odpisu pozwu, jednakże nastąpiło to z pewnością przed 22 czerwca 2016 r. – data najwcześniejszej odpowiedzi na pozew, wniesionej przez pozwanego – współdłużnika solidarnego. W takiej sytuacji odsetki od kwoty 338 250 zł należą się powodowi dopiero od tego dnia, zaś w pozostałym zakresie roszczenie odsetkowe w tej części powinno zostać oddalone.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny zmienił częściowo zaskarżony wyrok i orzekł co do istoty sprawy – stosownie do art. 386 § 1 k. p. c. Częściowa zmiana zaskarżonego wyroku w jego merytorycznej części, nie powinna jednak prowadzić do zmiany rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Mając na uwadze, iż powód uległ tylko w

niewielkim zakresie, w związku z treścią art. 100 k. p. c., należy mu się zwrot kosztów postępowania w całości i w tym zakresie zaskarżony wyrok odpowiada prawu. W pozostałym zakresie apelacja pozwanych została oddalona jako bezzasadna – stosownie do art. 385 k. p. c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100 k. p. c. w zw. z art. 391 § 1 k. p. c. – uznając, iż apelacja została uwzględniona jedynie w nieznacznej części. Na koszty te złożyły się koszty zastępstwa procesowego ustalone na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji.